

formeele bemoeienis is de ontwikkeling deze geweest, dat materieel heele stukken van het oude universele volksrecht overheidsrecht zijn geworden, terwijl andere geheel of zoo goed als geheel volksrecht zijn gebleven, en door het volk zelf, door bepaalde volkskringen in handel en bedrijf of door natuurlijke juridische leiders als de notarissen en de advocaten in hun kabinets-practijk, zijn ontwikkeld en omgevormd.

Bezieet men nu nader den aard van deze, door den natuurlijke ontwikkelingsgang uiteenlopend behandelde, brokken recht, dan blijkt, dat de vraag, welk stuk Overheidsrecht is geworden, welk stuk is gebleven volksrecht, steeds is beheerscht door *de verhouding van de volksovertuiging tot zulke vraagstukken*. Was omtrent een onderwerp de volksovertuiging een algemeene, hetzij van het geheele volk als zoodanig, hetzij van den volkskring, dien het instituut meer onmiddellijk aanging, dan werd Overheidsinmenging als enkel belemmering gevoeld en mitsdien veelal intuïtief vermeden, of geschiedde ze tóch, door de eigen voortgezette rechtsvorming van het volk zelf ter zijde geschoven. Maar ontstond omtrent een onderwerp ingrijpend verschil van overtuiging onder het volk zelf, of ook, raakte de juridieke finesleur van het volk op te grooten afstand van de logge en trage massa, dan werd behoefte gevoeld aan bewust ingrijpen door de Overheid. Vandaar dat vraagstukken als van het huwelijk, de echtscheiding, de wettige en natuurlijke afstamming, de ouderlijke macht, de voogdij, de hoofdbeginselen van het erfrecht, de arbeidsverhoudingen, die onmiddellijk het moreele en het rechtelijk leven des volks raakten in zijn gewichtige en daardoor meer blijvende groote factoren, en daar allerlei zeer gevoelige religieuse, moreele en economische snaren deden trillen, en zoo tot vaak groot verschil van inzicht voerden, tot Overheidsrecht werden. Vandaar dat het verkeersrecht, dat gaat over bij den dag wisselende belangen bij den goederen-omzet, roerend vooral in onzen tijd, maar ook nog voor zoover het onroerend goed betreft, grootendeels volksrecht bleef, omdat het gedragen was en